

Prof. Dr. Alâeddin Yavaşça: Bir milletin yok olmaması için müziğine sahip çıkmak gerekir

Ömer Çakkal

Sağlık Bakanlığı'nın 'Sağlıkta Değişim' programı çerçevesinde gerçekleştirdiği Tam Gün mesai, Zevk Zinciri, Aile Hekimliği gibi tüm adımlar hekim ve eczacı örgütlerinin direnişi ile karşılaşılıyor. Örgütler tepkili, Bakanlık ise kararlı. Bu zamanlarda bir bilene danışmakta fayda var. Tartışmasız bir müzik duayeni olan Alâeddin Yavaşça, sektörün iyi bildiği üzere aynı zamanda bir hekim. 82 yaşındaki usta ile haftanın iki

günü ders verdiği Haliç Üniversitesi Konservatuari'nda buluştuk.

Yaklaşık 40 yıl boyunca kadın doğum uzmanı olarak görev yapan, bu süreçte asistanlıktan, başhekimliğe kadar sektörün tüm noktalarında görev yapan Yavaşça'ya göre doktor olmayan özel hastane sahipleri sektörü ticari bir yarışa sürüklüyor. Geçmişte de 'Tam Gün'ün denendiğini ama fiyatı ile sonuçlandığını anlatan Yavaşça'nın sağlık yönetimine de mesajları var: "Geçmişteki yanlışları hatırlayın, yaşa-

nacak sorunları bugünden hesap edin ve en önemlisi hakkaniyet ölçüsünden şaşmayın..."

Türk kültürünün bağrından hançerlendiğini düşünen Yavaşça'ya göre dünya tarihinde ilk hemşire Selçuklu Hükümdarları II. Kılıçarslan'ın kızı Gevher Nesibe Sultan. "Türkiye Cumhuriyeti, tarihte, Türk kültürünün katledilmesi ile anılmasın" diyerek oldukça ağır konuşan Alâeddin Yavaşça'nın sözlerinin ardından bu konuları yeniden bir düşünmekte fayda var.

“Mecburiyet olmadıkça sezaryene karşıyım. Bütün dünyada sezaryen endikasyonları bellidir. Hangi durumlarda gerekli olduğu bellidir. Yaratılmış bir insanın vücudunun fizyolojisinin, mecburiyet olmadan dışarıdan bir operasyona tabi tutulması tabiata aykırıdır. Şimdi kadın diyor ki, ben sezaryen istiyorum Bu endikasyonu kesinlikle hekim koymalıdır.”

Alâeddin Yavaşca tıp doktoru olan bestekâr mı, bestekâr olan bir tıp doktoru mu?

Aslında mesleğim doktorluktur, tıptır. Tıbbiye de olduğum zaman da, hekimlik yaptığım 40 yılda da benim için öncelik olan doktorluktu. Ondan ödün vermedim. Ona zarar verebilecek, ona ait olan zamanımı etkileyebilecek şeylerden uzak durdum. Tıp benim yoruluklarımı gideren bir sanat dalıdır.

1950’lerden başlayarak sanıyorum 1990’lara kadar yaklaşık 40 yıl

İstanbul’daki pek çok hastanede pratisyen hekimlikten başhekimliğe kadar pek çok birimde görev yaptınız. 1950’lerden 2000’ler Türkiye’sine sağlıktaki tüm gelişimin canlı şahidisiniz. Buradan yola çıkarak genel hatları ile sizin gözlemlerinizi neler?

Bunu özetlemek lazım. Daimi suretle dünyadaki gelişimi geriden takip etmek sureti ile zamanımıza kadar gelmiştir. Bir sıçrayış, öne geçme yaşanmamış. Almanya, İngiltere, Fransa, ABD gibi ülkelerin ortaya koyduğu şeyleri mümkün olduğu ölçü içinde burada da yapma gayretinin ötesine geçilememiştir. Halen de böyledir. Fakat tıbbi kazanç metası haline getirme konusunda ön sıradayız. Özel hastanelerin pıtrak gibi açılması, hemen her semtte bir özel hastanenin oluşu ticari anlayışı tıbbi anlayışın önüne geçirmiştir.

Bilhassa son 10 yılda ülkemizde özel hastanelerin sayısı bir hayli arttı. Hükümet de sağlıkta özelleştirme noktasında istekli. Siz sağlıkta özelleştirmeye, özel hastanelere tümüyle mi karşısınız; yoksa itiraz ettiğiniz nokta bunun işleyişi mi?

Ben tatbikine karşıyım. Aslında özel hastane varlıklı kişiler içindir.

Bugün artık herkes özel hastaneye gidebiliyor. Sizce bu yanlış mı?

Valla bu konuyu uzun uzadıya gözden geçirmek gerekiyor. Fakat bakıyorum hiç doktorlukla alakası olmayan kişiler özel hastane açıyor. Tıbbi bir nosyonu olmayan patronlar, sağlıkta yanlış bir

rekabete yol açıyor. Bu sefer hizmet yerine kazanmanın yarışı başlıyor. Bunun önüne geçmek lazım. Öte yandan bir de ‘Tam-Gün Yasası’ hazırlanıyor. Burada da iyi düşünüp doğru adım atmak lazım. Bizim zamanımızda da ‘Tam-Gün’ denendi. Benim de muayenehanem vardı. Hepimiz kapattık, hastanelerde tam gün mesaiye geçtik. Ama sonra birçok ödemelerimizi, tasarruf gerekçesi ile kestiler. ‘Nöbet tazminatı kaldırdım, şunu kısıtım, bunu kısıtım’ dediler. Şimdi ‘Tam-Gün’ hazırlanıyor, yöneticilerin geçmişteki yanlışları hatırlamaları, ileride ortaya çıkabilecek sorunları bugünden hesap etmeleri, hakkaniyet ölçüsünden şaşmamaları lazım.

Yavaşca Hoca cerrahi bir branşın da temsilcisi. Asistanlık döneminizden bugüne teknoloji ve zaman tıptan neler götürdü? Doktor-hasta arasındaki o yaşamayanın bilemeyeceği duygu kaybedildi mi?

Bizim zamanımızda hekimler, hastanın muayenesinden tüm testlerinin yapılmasına teşhis ve tedavinin tüm aşamasında hasta ile bizzat ilgilenirdi. Şimdi teşhisi makine koyuyor. Böyle olunca doktorun tecrübesinden gelen katkısı kalmıyor. Eğer ameliyatsız tedavi gerekiyorsa, doktora sadece ilacı yazmak kalıyor. Onu makine yapamıyor!

Burada Faruk Nafiz Çamlıbel’in eşinin durumu hakkında Savaş Ay’a anlattığınız hatıranızı anımsadım. Şimdilerde yaşam hızlı, teknolojik cihazlar baş döndürücü. Ve duygunun her türlü galiba giderek kay-

“Farabi zamanında müzikoterapi yapılmış ve bu vakalar kayıtlara aktarılmıştır. Kayseri’de Gevher Nesibe Sultan’ın yaptırdığı külliyyede müzikoterapi yapılmıştır. Sultan orada bir müddet tedavi görmüş, daha sonra kendisi de bir fiil orada görev yapmıştır. Türk milleti olarak gaflet içindeyiz. İlk hemşire olarak da Florence Nightingale’i anıyorlar. Oysa dünya tarihinde ilk hemşire Gevher Nesibe Sultan’dır.”

bediliyor. Siz yarım asır öncesinde, hastanın iyileşmesinin mutluluğu ya da tedavi edilememesinin çaresizliği karşısında her şekilde durumu soğukkanlı karşılayabiliyor muydunuz? Kırılma anlarında neler hissediyordunuz?

Soğukkanlı görünmek gayretindeydik. Size ıstırapı ile gelen hastaya duygularınızı gösterirseniz onu moral açısından olumsuz etkileyebilirsiniz. Tedavi yalnız ilaçla, ameliyatla mümkün değildir. Hastayı ruhsal bakımdan tedaviye hazırlamak, ona ümit vermek lazım gelir. Her hekim biraz psikolog olmalı. Hasta hekime güvenirse sonuç daha kısa zamanda alınır.

Sizin tıptaki uzmanlık alanınız kadın doğum idi. Bu noktada hep tartışılan sezaryenin etik-viddani yönü noktasında neler söylersiniz?

Mecburiyet olmadıkça sezaryene karşıyım. Bütün dünyada sezaryen endikasyonları bellidir. Hangi durumlarda gerekli olduğu bellidir. Yaratılmış bir insanın vücudunun fizyolojisinin, mecburiyet olmadan dışarıdan bir operasyona tabi tutulması tabiata aykırıdır. Şimdi kadın diyor ki, ben sezaryen istiyorum Bu endikasyonu kesinlikle hekim koymalıdır. Unutulmamalı ki, her türlü operasyonda bir risk vardır. Yeri gelmişken şunu da ifade edeyim: Biliyorsunuz çocuğunu sezaryen yöntemiyle dünyaya getiren bir kadın, sonraki hayatında normal doğum yapamaz diye bilinir. Ama ben 55 vakada bunun

tersini gerçekleştirdim. Sezaryen ile doğum yapan kadınlar 55 vakada daha sonra normal doğum yaptılar.

Yaklaşık yarım asırlık aktif tıp yaşamınızda çeşitli tıp yayınlarında onlarca makaleniz yayımlandı. Ülkemizde tıp yayıncılığında dünden bugüne gözlemleriniz neler?

Ülkemizde çok değerli hekimler yetişmiştir. Çok değerli tebliğler, makaleler hazırlamışlardır. Bu devam etmelidir. Tıp demek insan hayatı demektir. Dünyada sağlık her şeyin üstündedir. Tıbbın saygınlığını daima muhafaza etmek gerekir. Doktorlar çok fedakâr insanlardır. Mesaisi, gecesi gündüzü belli değildir. Bakın ben bir filme gittiğimde, hangi sinemada, hatta hangi koltukta olacağımı bildirirdim ki gerektiğinde beni bulabilsinler diye. Allah rahmet eylesin, Cevdet Çağla’nın bir jübilesi oluyordu. Ben de sahne alacaktım. O zaman da taksim İlyardım Hastanesi’nde görev yapıyordum. Bir telefon geldi. ‘Kritik bir doğum var’ dediler. Cevdet Çağla’dan borç taksit parası aldım. Hastanedeki odamın anahtarım bile üzerimde yoktu, asistanımın pijamalarını giydim. Ameliyata girdim, bitirdim ve Açık hava Tiyatrosu’na döndüm ve sahneye çıktım.

İzin vererseniz buradan itibaren Türk Müziği üzerine konuşalım. Ülkemizde Cumhuriyet devrimi ile eş zamanlı olarak musiki de bir devrim yaşandı mı? Bu, Türk Müziği’ni nasıl etkiledi?

Evet, yaşandı ama bunu normal olarak karşılamak gerekir. Türk kültürü bilimsel olarak 800’lü yılların ikinci yarısından, Farabi’den başlar. Osmanlı bir dönemdi ve çağın gereği olarak yeni Cumhuriyet kuruldu. Dünyanın gidişatına uyulmuş, Batılı bir sistem kurulmuştur. Birçok devletler biçim değiştirmiştir. Bu normaldir. Ancak şu da var ki mazi kültürden kopmamak gerekir. 1200 yıllık kültürden kopmamak gerekir. Türkiye Cumhuriyeti, Türk kültürünün katledilmesi ile tarihte anılmasın. Katil durumuna düşmeyelim.

Bu noktada TRT’nin konumu noktasında neler söylersiniz?

TRT bugün bilimsel ve sanat değeri çok yüksek olan Türk Musikisi’ni ortadan kaldırmıştır. Ne radyolarında, ne TV’lerinde bir tek doğru dürüst program göremezsiniz. Eğlence vasıtası olan müziğin temsilcilerini radyo sanatçısı gibi getirip teşhir ediyorlar. Yahu sen devlet kanalsın. Sen altyapısı olmayan zengin bir patronun kurduğu

bir kanal değilsin. Senin bir ciddiyetin, misyonun var. Eğlendirmek için salata takdim eder gibi bir şeyler yaparsın. Ama ana yemeğin gerçek Türk kültürü, gerçek Türk müziği olmalıydı.

Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'ne layık görüldünüz. Çankaya Köşkü'ndeki törende neler hissettiniz?

Benim için sürpriz oldu. Hekimliğimde de, musikimde de hiçbir zaman para karşılığı iş yapmadım. Öyle devirler oldu ki bana servetler teklif edildi. Gazinolarda en büyük assolist gecede 1500 lira alırken bana 3 bin lira teklif edildi. Ama hiçbirini kabul etmedim. "Ben musikiyi ibadet olarak yapan bir adamım" dedim. İbadeti parayla satabilir misiniz? Ben sarhoşları eğlendiremezdim. Tüm o geçen zamanın sonrasında devlet bizi onurlandırdı. Mutlu oldum tabi.

Alâeddin Yavaşa Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden meşk silsilesinin yaşayan köprülerinden biri. Bu noktada neler söylersiniz; bu meşale ileriye taşınacak mı?

Ben Doğan Dikmen'e el verdim. Bunu sahnede de açıkladım. Güzel çalışmalar yaptı, yapıyor. O bakımdan müsterihim. Ben Dr. Suphi Ezgü ile meşk ettim. O zamanlar evi Beykoz'da idi. Ben Sultanahmet'te oturuyordum ve oraya günde bir tane vapur vardı. Hocanın bazen iyi günü olurdu, ders yapardık. Bazen de gününde olmazdı tabi. Suphi Bey, Zekai Dede'nin talebesi. Zekai Dede, Dede Efendi'nin talebesi. Dede Efendi Uncu Mehmet Efendi'nin, o ise Tamburi İshak'ın talebesidir. Yani 3. Selim'in tambur hocası. Büyük bestekâr. Yani bu belli bir koldur. Ben de yıllarca evimde talebelerimle meşk ettim. Onlar içinden Doğan'ı seçip elimi verdim.

Konfüçyüs, "Bir milleti tutsak etmek isterseniz, onun müziğini çürütün" der. Müziğin ve makamların insan ruhuna etkilerinden ilerlersek ferdin ve toplumun şahsiyet kazanması, medenileşmesi musiki ile eşdeğer gidiyor. Bu noktada neler söylersiniz?

Benim dile getirmek istediklerimi Konfüçyüs yıllarca evvel söylemiş. Zaten Çin medeniyeti dünyanın en eski medeniyetidir. Onun sözünü tersinden

"Tıbbımız 1950'lerden beri daimi suretle dünyadaki gelişimi geriden takip etmek sureti ile zamanımıza kadar gelmiştir. Bir sıçrayış, öne geçme yaşanmamış. Halen de böyledir. Fakat tıbbı kazanç metası haline getirme konusunda ön sıradayız. Özel hastanelerin pıtrak gibi açılması, hemen her semtte bir özel hastanenin oluşu ticari anlaşış tıbbı anlayışın önüne geçirmiştir."

okuduğunuzda bir milletin yok olması için müziğine sahip çıkmak gerekir deriz. Bu kültürü yaşayarak, yaşatarak korumalıyız. Onu müzede saklar gibi bir köşeye de terk etmemeliyiz.

Siz yıllarca kurucusu olduğunuz İstanbul Teknik Üniversitesi Konservatuvarı'nda hocalık yaptınız. Şimdi de bu hizmeti Haliç Üniversitesi bünyesinde sürdürüyorsunuz. Konservatuvar mezunu genç sanatçıların barlarda şarkıcılık yapması içinizi burkuyor mu?

Burkmaz olur mu? Demin de ifade ettim, eğer bu kültür yaşatılsa bu çocuklar ekmek yiyeceği yerleri bulur. Radyoda yetiştirdiğimiz birçok çocuğu emekliyle sevk ettiler. Memuriyet hayatında devam şarttır oysa. Ama orada hizmet devam etmedi. Yaptıkları programların hiçbirinin bir değeri yok. Bir adam çıkartıyorlar. Gözünün birini açıp kapatıyor. Herkes de kahkahalarla buna gülüyor. Yahu bu bir espri midir? Ve üstelik de bunun için devletten para alıyorlar.

Hekim olmanızın müzisyenliğinize, müzisyenliğinizin hekimliğinize ne gibi katkıları oldu?

Zararları olmadı. Örneğin belli bir muhit edindim. Her ikisi de birbirini destekledi.

Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca

1 Mart 1926'da Kilis'te doğdu. Babası Kilisli şair Yavaşca'zade Sezai Efendi'nin oğlu Hacı Cemil Efendi'dir. İlk ve ortaokulu Kilis'te, liseyi Konya ve İstanbul'da tamamladı. 1951 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olan Yavaşca, Ord. Prof. Dr. Tevfik Remzi Kazancıgil'in yanında Haseki Hastanesi'nde ihtisasını yaptı. Yavaşca sırasıyla, Zeyneb Kamil Doğumevi, Taksim İlk Yardım, Şişli Etfal ve Vakıf Gureba hastanelerinde başasistanlık, şeflik ve başhekimlik yaptı. Kaynakça'nın çeşitli tıp dergileri ve bültenlerinde 54 bilimsel makalesi yayımlandı.

Alaeddin Yavaşca'nın müzik hayatı doğduğu Kilis'te 8 yaşında keman dersleri alarak başlamıştır. İstanbul'da Saadeddin Kaynak, Münir Nureddin Selçuk, Dr. Subhi Ezgi, Hüseyin Sadeddin Arel, Zeki Arif Ataergin, Nuri Halil Poyraz, Refik Fersan, Mes'ud Cemil, Ekrem Karadeniz, Dede Süleyman Erguner, Dr. Selahaddin Tanur gibi üstatlar ile çalıştı. İstanbul Belediye Konservatuvarı ve İstanbul Radyosu'nda solist icracılık yaptı, İstanbul Teknik Üniversitesi Konservatuvarı'nın kuruluşunda görev aldı. Meşk geleneği içinde biriktirdiği tecrübeyi onlarca öğrencisi ile paylaşan Yavaşca, Nisan 2005'te yaş haddinden emekli olanlar için çıkartılan yasa dolayısıyla İTÜ'deki görevinden ayrıldı. Yavaşca halen Haliç Üniversitesi Konservatuvarı'nda haftanın iki günü ders vermekte.

630 civarında bestesi olan Yavaşca'nın 25 adet 78'lik taş plağı, 15 adet 45'lik plağı mevcuttur. Seçilmiş eserlerden 200'den fazla CD doldurmuştur. Kendisine 1991 yılında 'Devlet Sanatçısı' unvanı verilen Yavaşca'ya geçtiğimiz Aralık ayında da Cumhurbaşkanlığına Kültür Sanat Büyük Ödülü sunuldu. Yavaşca, Ayten Yavaşca ile evlidir.

Ayten Yavaşca ile evliliğiniz, ilk evliliğiniz mi?

Evet, ilk ve tek.

54 yaşında evlendiniz. Neden bu kadar geç?

Siz niye bu kadar araştırma yaptınız? (Kahkahalar) İşte meşgalemin çok olduğundan.

Tıbbın insanın beden, müziğin de ruh yönünü tedavi ettiği söylenir. Siz iki noktada da dinleyici ve icracı, hekim ve yer yer hasta olarak perdenin hem önünde hem gerisinde bulunma şansını yakaladınız. Siz bu konuda neler söylersiniz?

Efendim müzikoterapi denilen bir şey vardır. Bunu da en çok tatbik eden Türklerdir. Farabi zamanında müzikoterapi yapılmış ve bu vakalar kayıtlara aktarılmıştır. Hatta size bir şey daha söyleyelim; Kayseri'de Gevher Nesibe Sultan'ın (Selçuklu Hükümdarlarından II. Kılıçarslan'ın kızı (ÖÇ) yaptırdığı bir külliye vardır. Orada da müzikoterapi yapılmıştır. Sultan orada bir müddet tedavi görmüş, daha sonra kendisi de bir fiil orada görev yapmıştır. Türk milleti olarak gaflet içindeyiz. İlk hemşire olarak da Florence Nightingale'i anıyorlar. Oysa dünya tarihinde ilk hemşire Gevher Nesibe Sultan'dır. Gitsinler Kayseri'yi bir gezsinler. Bu nasıl bir gaflettir.

Türk tarihinde ünlü tıpçıların hep musikiyle ilgili olduklarını görüyoruz. Bu bir tesadüf mü?

Tıp musikiden ayrılamaz. Benim indimde musikinin sanat olduğu kadar tıp da bir sanattır. Hele hele cerrahi tamamıyla sanattır.

Geçmişte Hakkı Süha Gezgin, Cahit Gözkan, Mirat Ustaoglu, İbn'ül Emin gibi üstatların evlerinde yapılan ve günümüzde örnekleri giderek azalan ev fasıllarına katılıyor musunuz?

Yok ki nasıl katılam. Toplum hayatı değişti. Toplumun yapı taşı ailedir. Biz öyle bir devrin aile yapısından geldik ki o aile öyle üç beş kişiden müteşekkirdir. Örneğin Yavaşca ailesinin 1675 yılına ait vakıfnamesi benim evimde asılı durur. Şimdi biz öyle bir aile anlayışının sonrasında şimdi darmadağın olduk. Toplumumuz Amerika'yı taklide başladı. Bugün Türkiye Cumhuriyeti'nde örf, anane, maziden gelen kültür ve aile çok zedelenmiştir.

Bugün hayatınızı nasıl kazanıyorsunuz?

Emekli maaşım oldukça iyidir. Ayrıca dikkat ediyorsanız bugün de halen çalışıyorum.

Kendinize ait bir eviniz var mı?

Elbette. Hem de üç tane. Biri İstanbul'da, biri Bodrum'da, öteki de Kırklareli Pınarhisar'da. Köyün adı eskiden Yancık'tı. Avcı çantasına yancık derler. Ancak muzip olan arkadaşlar bana takılırdı. Biz de ilin valisine rica ettik, köylüler de destek verince ismi değiştirildi, Ataköy oldu.